

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

EL sf programm „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“
2015 tegevuskava

Aastaruanne 2015

Kokkuvõte

Koostas:
Piret Aro
programmijuht
piret.aro@ria.ee

Tallinn 2015

Euroopa Liidu struktuurifondidest rahastatud programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ üldeesmärk oli tõsta teadlikkust infoühiskonna võimalustest, et aidata kaasa inimeste elu ja tegevust toetava infoühiskonna arendamisele ning tõsta infoühiskonna alase poliitikakujundamise efektiivsust kvaliteetsema info- ja andmekasutuse kaudu. Programmi rahastati Euroopa Regionaalarengu Fondist kogumahas 4 808 350 eurot.

Programmi tegevused on olnud suunatud tänaste ja tulevaste e-teenuste tarbijatele, e-teenuste loomisega seotud osapooltele (poliitikakujundajad, avalik sektor ja ettevõtjad), kelle teadlikkuse tõstmine infoühiskonnast võimaldab saavutada kõrget motiveeritust olemasolevate ning uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtuks. Lisaks eelpoolmainitule kätkes programm tegevusi, mis keskendusid ühiskonna arvamusiidrite ning meedia esindajate teadlikkuse suurendamisele eesmärgiga tekitada suurem huvi ning positiivne hoiak uute tehnoloogiate suhtes.

Meetme tingimusi, mis on kinnitatud majandus- ja kommunikatsiooniministri 5. augusti 2009. a käskkirjaga nr 238 “Programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine” kinnitamine”, muudeti 2015. aastal üks kord: veebruaris tõsteti programmi kogumahtu varasemalt 4 450 000 eurolt 4 808 350 eurole ning eelarve suurendamisega seoses pikendati abikõlblikkuse perioodi 31. augustilt 2015. aasta lõpuni (majandus- ja taristuministri 26. veebruari 2015. a käskkiri nr 15-0064).

Programmi tegevuskava 2015. aastaks kinnitas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) 03.03.2015. Aasta jooksul tekkis vajadus korrigeerida osa tegevuste eelarveid ning võtta kaks tegevust tegevuskavast välja (rahvusvahelise konverentsi "CERT.EE Symposium 2015" korraldamine, mis jäeti ära sisuvastutaja otsusel, ning riigipilve õigusanalüüs, mida tulenevalt riigipilve kontseptsiooni koostamise ja kinnitamise ajakavast ei olnud võimalik ellu viia programmi abikõlblikkuse perioodi jooksul) ning MKM kinnitas muudatustega tegevuskava 01.08.2015. Aastaruanne põhinebki viimati nimetatud tegevuskaval.

Programmi viimase tegevusaasta olulisimad märksõnad olid infoühiskonda käsitlevad üritused, avalikud e-teenused, sh e-residentsus ja laiemale avalikkusele suunatud teavitustegevuste korraldamine.

1. Kokkuvõte elluviidud tegevustest

1.1 Koolitused, konverentsid, seminarid, koostööüritused

Kokku toimus 2015. aasta jooksul programmist 27 üritust 2082 osalejale¹.

Tark e-riik sarjas toimus aasta jooksul kokku 23 üritust (8 koolitusseminari, 10 koostööseminari, 5 teabepäeva), millel osales 1510 inimest². Nagu näha, oli suurim tähelepanu erinevatel osapoolte koostööd edendavatel üritustel ehk koostööseminaridel – programmist edendati muuhulgas nii riigi IT-juhtide, RIHA koostöövõrgustiku, X-tee koostöökogu, arhitektuurinõukogu ja selle alamnõukogude kui küberturvalisuse ekspertide koostööd. Lisaks leidis maikuus aset ITLi ja riigisektori vabakondliku koostöö üldkogu koosolek ning septembris toimus infoturbe insidentide haldamise meeskondade rahvusvaheline foorum „46th TF-CSIRT meeting“. Koolitusseminaridel tõsteti teadlikkust küberinsidentide kommunikatsioonist, hädaolukordade lahendamisest ning jätkati 2014. aastal algatatud andmeanalüütika-alast tegevust. Olulisemateks teabepäevadeks 2015. aastal olid X-tee versioon 6.0 infopäev ja eIDAS-e määrust tutvustav ja BDOCile ülemineku infopäev. Avaandmete paremaks rakendamiseks Eestis korraldati avaandmete teabepäev ning kolm avaandmete koolitust.

Septembris korraldati MKMi sisulisel juhtimisel neljandat [kõrgemad infoühiskonna kursused](#)³, mis olid suunatud eeskätt kõrgematele riigiametnikele (kantslerid, IT juhid jt, kokku 56 osalejat). Kursuste peaesmärk oli hoida avaliku sektori otsustajaid kursis selliste teemadega nagu infoühiskonna areng, avaliku sektori IKT juhtimine ning IKT kasutusvõimalused avaliku halduse arengu suunamisel. Samuti sooviti kursustel saada osalejatelt tagasisidet ja ettepanekuid infoühiskonna-alaseks poliitikakujundamiseks.

Teist aastat järjest viidi ellu rahvusvaheline põhjamaade infoühiskonna konverents. Konverents [Nordic Digital Day 2015](#) toimus 13. mail *Estonian ICT Week*⁴ raames ja oli pühendatud infoühiskonna tulevikuteemadele, eelkõige e-valitsemise valdkonnas. Taani, Norra, Rootsi, Soome, Eesti ja esimest korda ka Islandi esindajad esitlesid konverentsil oma riigi esinduslikumaid IKT valdkonna innovaatilisi tegevusi ja reforme. Lisaks olid konverentsi messialal esindatud Euroopa Komisoni ISA programm (*Interoperability Solutions for European Public Administrations*), e-Estonia Showroom ning eraldi messiboksis oli võimalik

1 23 üritust Tark e-riik sarjas, kõrgemad infoühiskonna kursused 2015, Nordic Digital Day 2015, "Eesti parim e-teenus 2015" avadebatt, e-residentsuse Garage48 (toimus kaks eelüritust ja üks põhiüritus, siin statistikas arvestatud ühe üritusena ning osalejate arv arendusnädalavahetuse järgi, sest valdav enamus arendusnädalavahetusel osalenutest oli osalenud ühel kahest eelüritusest.

2 Võrdlusena: 2014. aastal toimus Tark e-riik sarjas kokku 44 koolitust/üritust (20 koolitust, 18 seminari, 5 infopäeva ja 1 konverents), kus osales kokku 2032 inimest.

3 [Esimesed kursused](#) toimusid aastal 2009, [teisened kursused](#) 2013., ja [kolmandad](#) 2014. aastal, kõik samuti EL sf programmist "Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine".

4 Rahvusvaheline info- ja kommunikatsioonitehnoloogia nädal "Estonian ICT Week 2015" toimus teist korda, seekord 8.-15. mail ning koondas ühte nädalasse olulised tehnoloogiaettevõtlikele keskenduvad üritused ja rahvusvahelised avaliku sektori tipp-sündmused. Nädala osapooled olid MKMile lisaks EAS, ITL, e-Riigi Akadeemia, Garage48 jt.

taotlema Eesti e-residentsust. Kokku tuli konverentsile 345 osalejat, kellest kolmandik oli välismaalt; konverentsi veebiülekanne vaadati kokku 997 korda 22 riigist⁵.

1.2 Avalike teenuste arendamine

E-residentsusega seoses viidi programmist ellu kaks projekti. Esiteks valmis 2015. aastal **analüüs e-residentsuse kasutuselevõtu potentsiaali kohta** (eelkõige nelja sihtriigi põhjal: Venemaa, Ameerika Ühendriigid, Saksamaa ning Ühendkuningriik), määratlemaks peamised sihtrühmad, juhtumid ja edasised vajadused e-residentsuse laiendamiseks kasutuselevõtuks.

Teiseks korraldati **e-residentidele suunatud teenuste ja rakenduste loomise konkurss**. Konkursi viis hankelepingu alusel ellu SA Garage48. Augustis-septembris toimus kaks eelüritust, üks Tallinnas (koos moderaatorite/mentoritega osales 58 inimest, sündis 18 ideed) ja teine Tartus (osales 46 inimest, sündis 17 ideed). Arendusnädalavahetus toimus 11.-13.09.15 Vormsi saarel ja sellel osales kokku 115 inimest (sh moderaatorid/mentorid) 26 erinevast riigist. Arendusnädalavahetuse eesmärk oli arendada e-residentidele suunatud teenuste ja rakenduste ideed prototüüpideks. Konkursi võitis Instavisa, ära märgiti Eresnetwork, idid.ee.

Andmete avamist toetava infrastruktuuri loomiseks viidi **avaandmete teabevärava opendata.riik.ee** arendamise ja juurutamise projektis lõpule 2014. aastal tellitud tööd. Portaali opendata.riik.ee toodangukeskkond avati jaanuari alguses teabevaldajatele kasutamiseks. Valmisid portaali kasutusjuhendid, dokumentatsioon, juhised ja lähteülesanne teabevärava edasiarendamiseks. Portaal on üle antud MKM-ile haldamiseks ja edasiseks arendamiseks.

2015. aasta alguses valmis **uuring kodanike teadlikkusest ja rahulolust avaliku sektori e-teenustega**. Uuringu eesmärk oli välja selgitada Eesti 16-74-aastaste elanike avaliku sektori e-teenuste ja portaalide kasutamine ning rahulolu avaliku sektori poolt pakutavate teenustega elektroonilises keskkonnas. Uuring on avalikult kättesaadav [MKMi kodulehel](#) (2014 Kodanike rahulolu riigi poolt pakutavate avalike e-teenustega).

Avalike teenuste kvaliteediga on seotud ka e-teenuste ligipääsetavuse valdkond. 2014.a valminud avaliku sektori veebilehtede WCAG 2.0-ile vastavust käsitletud [uuringule](#) tuginedes koostati ja avaldati [MKMi kodulehel](#) praktilised **WCAG 2.0 rakendusjuhised**.

1.3 Laiemale avalikkusele suunatud teavitustegevused

Kevadel viidi ellu **konkurss „Eesti parim e-teenus 2015“** (konkurss oli varem toimunud nime „Eesti parim m-teenus“ all), mille PR-tegevused olid suunatud laiemale avalikkusele ja ettevõtjatele. Konkursi avalöögina toimus 24.04.2015 debatt teemal „Kaduv teller ehk kas e-teenused on alati head?“ (debatti juhtis Annika Uudelepp Praxisest, debateerisid Robert Kitt Swedbankist ning Peep Peterson Eesti Ametiühingute Keskliidust).⁶ Osalenud 67 teenuse

5 *Võrdluseks: 2014. aastal osales Nordic Digital Agendas Day'l 297 osalejat, pea neljandik välismaalt ning konverentsi veebiülekanne vaatas kokku 1716 inimest.*

6 *Lisaks kohale tulnud 56 osalejale vaadati debati online-ülekanne 407 korral.*

hulgast kuulutati konkursi üldvõitjaks e-residendi digi-ID ühe kliendikontaktiga, mille vahendusel saab e-resident tellida digi-ID, maksta riigilõivu ja valida, millises riigis saab ta kaardi kätte. Kategooriate võitjad olid Maanteeameti e-teenused (avalik sektor), Eesti Filmi Andmebaas (kolmas sektor) ning Barking (erasektor). Lisaks anti välja rahva lemmiku auhind, mille valimiseks korraldati hääletus Facebookis. Rahva lemmikuks osutus SportID. Konkursis saavutas kokku 54 meediakajastust (sh kolm arvamuskirjat konkursiga seotud teemadel), samuti oli aktiivne konkursi jälgimine [sotsiaalmeedias](#). Konkursi info on leitav veebilehelt konkurss.eesti.ee.

Laiemale avalikkusele oli suunatud ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega (EAS) koostöös tellitud saatesari, mis läks 2014. aasta sügisest 2015. aasta kevadeni eetrisse Eesti Rahvusringhäälingu telekanalites ETV ja ETV2: programm ja EAS rahastasid kahasse ühe hooaja jagu saatesarja „**Kapital**”. Saadete eesmärk oli ärgitada ja julgustada Eesti ettevõtjaid uuenduslikult, julgemalt ja ambitsioonikamalt (sh globaalsemalt) mõtlema ning tegutsema, panustades seeläbi Eesti ettevõtete konkurentsivõime tõusu pikemas perspektiivis. Tulenevalt IKT osatähtsuse pidevast kasvust igapäevaelus (sh ettevõtluses), tutvustati lisaks ettevõtluse temaatikale lähemalt ka IKT võimalusi (sh e-riigi lahendusi, e-teenuseid jms) ning selle kasutamisest tulenevat mõju ettevõtjatele. 2015. aastal oli eetris 20 saadet (kokku kogu hooaja jooksul 33 saadet) ning ettevõtluse ja IKT valdkond jagunesid sarja jooksul hinnanguliselt võrdselt.

Laiemale avalikkusele suunatud teavitustegevuste kavandamiseks ja e-Eesti sihipärase kommunikatsiooni planeerimise eesmärgil töötati välja Eesti **e-riigi maine edendamise kontseptsioon**. 2014. aastal alustatud töö lõpptulemiga saab tutvuda [MKMi kodulehel](#) (E-riigi maine kontseptsioon).⁷

2. Indikaatori saavutustase

Programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ üldeesmärgi saavutamise indikaatoriks on avalikest e-teenustest teadlike elanike osakaal. Statistikaameti andmetel teadsid 2015. aastal vähemalt ühte e-teenust peaaegu kõik internetikasutajad (99,5%) ja peaaegu kõik elanikud (98,5%)⁸. Statistikaamet on varem juhtinud tähelepanu asjaolule, et e-teenustest teadlike elanike osakaal on eeldatavasti suuremgi – küsimust küsitakse uuringus vaid internetikasutajate käest, kuid ka osa interneti mittekasutajaid teab mõnd e-teenust.

Vastavalt majandus- ja kommunikatsiooniministri 5. augusti 2009.a. käskkirjale nr 238 „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ kinnitamine“ pidi avalikest e-teenustest teadlike elanike osakaal 2013. aastal kasvama vähemalt 75%ni. Statistikaameti eeltoodud andmetel põhinedes sai 2013. aastaks eemärk saavutatud.

⁷ Vt ka: <https://www.youtube.com/watch?v=d2mIpdaz6Pg> (üritus ja video tootmine ei ole rahastatud käesolevast programmist).

⁸ Uuringu „Infotehnoloogia leibkonnas“ andmetel oli 2015. aastal 16-74-aastaste e-teenustest teadlike hinnanguline arv 950 200, 16-74-aastaste e-teenustest teadlike internetikasutajate hinnanguline arv 848 300 (andmed saadud Statistikaametist e-kirjaga).

Samas selgub MKM-i tellitud ja 2014. aasta lõpus TNS EMORi läbiviidud uuringust⁹, et üldine kvalitatiivne teadlikkus erinevate riigi ja KOV-ide poolt pakutavate e-teenuste olemasolust on siiski madalam ja ei ole kahe viimase aastaga oluliselt muutunud – vaid kolmandik vastajatest arvab ennast erinevate e-teenuste olemasoluga hästi kursis olevat (33% hindab oma teadlikkust 5-palli skaalal hindegaga 4 või 5; 2012. aastal: 29% hindab oma teadlikkust 5-palli skaalal hindegaga 4 või 5). Sama uuringu järgi on e-teenustest pigem teadlikke – hinnanud oma teadlikkust 3, 4 või 5-ga – kokku 73% (2012. aastal 71%). Uuringus tuuakse välja, et erinevate valdkondade e-teenused vajaksid laiemat tutvustamist ning et inimesed, kes võimalikest teenustest kuulnud ei ole, ei pruugi osata neid ka otsida ega huvi tunda.¹⁰

Nii võib kahe uuringu tulemuste põhjal järeldada, et ehkki enamus inimestest teab üht või teist e-teenust, ei orienteeru nad teenuste maastikul väga hästi ja/või ei teadvusta endale, et kasutavad ühel või teisel hetkel e-teenust. Seega on teadlikkuse tõstmisel küll väga palju ära tehtud, kuid kahtlemata vajab infoühiskonna võimaluste tutvustamine, e- ja m-teenuste loomise ja kasutamise ning targa internetikasutuse propageerimine edaspidigi süstemaatilist, teadlikku ja eri partnerite koostöös elluviidavaid kommunikatsioonitegevusi.

3. Tekkinud märkimisväärsed probleemid ja nende lahendamiseks võetud meetmed

Märkimisväärsed üldisi probleeme ei esinenud. Projektide elluviimisel üleskerkinud probleemid on lahendatud konkreetsete projektide raames.

4. Kokkuvõtteks

Aastal 2015 tehti programmist väljamakseid summas 935 032,39 eurot, sh 99 770,04 euro ulatuses on väljamakse taotlus rakendusüksusele esitatud.

Programmi tegevuse lõpuks on välja makstud 4 747 306,90 eurot ning jääk 61 043,10 eurot.

9 Selle uuringu meetodika erineb Statistikaameti meetodikast täielikult. Statistikaameti andmed põhinevad faktil, kas inimene teab üht või teist konkreetset teenust, TNS Emori uuringu andmed aga tunnetuslikul enesehinnangul selle kohta, kui teadlikuks inimene end e-teenuste valdkonnas peab.

10 Viidatud uuringud „Kodanike rahulolu riigi poolt pakutavate avalike e-teenustega” on kättesaadavad aadressil <https://www.mkm.ee/et/analuusid-ja-uuringud#infoteenused>.